

Ljekaruša Imbriha Luića

Imbrih Luić bio je pavlinski ljekarnik rođen u Karlovcu 15. 9. 1690. godine. Svoj vijek u pavlinskom redu proveo je u samostanima u Lepoglavi, Čakovcu i Olimju (Slovenija), no najduže se zadržao u karlovačkom Pokuplju u samostanima Svetice i Kamensko. Upravo u tom periodu sabrao je brojne recepte za narodne lijekove koje je 1746. godine na hrvatskom i latinskom jeziku zabilježio u ljekaruši *Vrachtva vszagdanya domacha*.

Ovakve knjige koje sadrže zapise pučke medicine s receptima lijekova, s opisom njihova pripremanja i uputama o liječenju različitih bolesti i stanja bile su uobičajene u ono vrijeme i svaki samostan imao je barem jednu. One su služile kao svojevrсни priručnici za redovnike koji su se bavili pripravljanjem lijekova i liječenjem braće i siromašnih bolesnika.

Luićeva ljekaruša jedna je od najpoznatija knjiga starih narodnih recepata za lijekove i vrijedno djelo koje nam daje uvid u narodnu medicinu u prvoj polovici 18. stoljeća. Ovo su neki od njegovi recepata:

Da istjeraš iz čovjeka zmiju,¹

Vzami trave betonike, koju vu friškom mluku kravjem kuhaj, onoga mluka daj se napiti takvomu; kada se napije, naj se na drugo čisto kipuče mluko nagne i zijajuč zvrhu néga naj stoji: hoće van iziti.

Kuhaj bažulak travu vu octu, naj pije on ocat, taki hoće stirati onu kaču i vsaku beštiju iz človika.

¹ Narod misli, da u želucu čovjeka može zmija duže vremena boraviti i uzrokovati različne bolesti, a u želudac, da dopre na usta, kad tkogod spava.

Noseći ženi kak se pozna, je li sina ali kćer nosi.

Takovu ženu ako hoćeš znati, kada ž ínom budeš, opitaj ju strašljivo iliti naglom „Kaj to imate?“ ali: „Kaj vam je to na ruki?“ I ako koju goder ruku obrne na šaku, to je to iznutra na dlan, tak bude kći, ako pak izvan obrne ruku i gledala bude, kadi je ta falinga, tak bude sin. A practica persona probatum est.

Da lasi bole rastu.

Vzami koprivnoga korena, i najdeš med ínim bele klice i druge ostale, ono vu lončićak postavi, k tomu pridaj lanenoga vula, putra malo, i to naj se tak dugo skupa kuha, doklam bi se moglo jajce skuhati; tada odmakni, da se ohladi, potlam s tim maži glavu ali bradu.

Za grla bol

Vzami lanenoga simena, k tomu lastovičino gnizdo i beloga sleza ; to skupa, jako stuci i okol grla privežuj.

Protiv mokračnog pijeska i kamena.

Vzami češńaka luka 7 strukov i naj kipi dobro dugo vu vodi i pij onu vodu nikuliko dan natašće, ali ju predi zmišaj.

Vzami hrena, stuci ga, zavi ga vu čistu candru i vu žgano vino omoči, i sprot van vzami, ožmekni i ono, kaj ožmekneš, po večeri, kada spat ideš, pij 1 ali 2 zlice, jenkrat vu tjednu. – NB. Ovo vraćto je dobro i suprot zimlici. Koji je kamencu podložen, naj se haba mličnih jestvin, najbolje pak friškoga sira.

Proti kašlu i teškom dihaću.

Vzami čistoga suhoga voska, koji nigdar ni bil nucan, za jedno pol oriha, k tomu vzami 1 friško jajce i masla jedno malo več, rastali vosk z maslom, da bude dobro vruč, potlam rastučeno jajce žutańkom i belańkom nutar med vosk i maslo postavi i dobro mišaj, i kada se jajce rastepe, onda z kruhom maći nutar, i kak najbrže i najtopliše moreš jesti, ovak ječ, doklam pojiš. I tak čini 4 ali 5 puti: hoće prestati; ako ne prestane, tak čini još nikuliko krat.

Za vsakojačke betege i falinge nutarńe človičanske.

Naberi v letu o majušu onoga modroga cvitja, koje med pšenicom i hržjom visoko kakti kukol raste, kotero osoli i v staklo postavi, z octom jakim nali i 3 tjedne na suncu distiliraj, zatim betežniku (koji listor ni na smrt betežan, i smrt mu je od Boga odsujena) daj piti za 1 ali 2 žlice.

Za čišćeńe krvi.

Vzami trave melisse, to je to kiselice, pak borage, to dvo, je skupa kuhaj vu vodi i tu vodu natašće vsako jutro pij nikuliko šalic.

Izvori teksta:

Đurić, T. Prilozi za povijest narodnog ljekarništva i travarstva u karlovačkom Pokuplju. // *Etnološka tribina : Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, 16, 9(1986.). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/80296> (18. 7. 2022.)

Bazala, V. Uloga crkvenih redova u medicini i farmaciji kod Hrvata. // *Bogoslovska smotra*, 38, 2(1968.). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/62836> (18. 7. 2022.)

Ljekaruše. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=37705> (18. 7. 2022.)

Izvori vizuala:

Gundrum-Oriovčanin, F. Luićeva ljekaruša. // *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*. Zagreb : JAZU, 1909. Str. 55 – 123.